

ACC. N:R M. 6967 : 1-15.

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Häckelsång
 Socken: Häckelsång Berättat av: Karl Andersson m. fl.
 Uppteckningsår: 1936-1940 Född år i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ärsgång

LU.F. 31.

1-15

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 6967:1.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fabian Karlsson

Härad: Konga

Adress: Boaryd, Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av: Carl Andersson m. fl.

Uppteckningsår: 1936-1940

Född år i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1.

L. U. F. 31

Årsgång.

I äldre tid har sådana personer, som velat skaffa sig klokskap och förmåga att kunna blicka in i framtiden, haft för sed att "gå årsgång". Årsgången gick under julnatten, om seden förekommit vid någon annan tid, känner man ej till. Den som ämnade gå årsgång måste förbereda sig därtill. På julaftonen fick årsgångaren ej äta och ej tala till någon, han fick ej för någon göra den minsta utbydan om den nattliga resa han ämnade företaga. Vanligen gick årsgångaren

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 6967: 21

Landskap: Småland
 Härad: Konga
 Socken: Väckelsång
 Uppteckningsår: 1936-1940

Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Adress: Boaryd, Väckelsång
 Berättat av: Karl Andersson m. fl.
 Född år: i Boaryd

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

2.

ursam, men man har även hört ontalen.
 att två personer gjort sällskap.
 Den som börjat gå ärsgång har vanligen
 hållit på därmed. För en riktigt utlärd
 ärsgångare, en som gått vissa år och
 fått klokskap, har man visst haft
 särskild respekt. Till tre kyrkor skulle
 ärsgångaren gå i julnatten, vandra
 runt kyrkorna och kikka in i kyrk-
 dörrarnas nyckelhål. Ärsgångaren kunde
 under vandringen råka ut för riktigt
 otroliga saker, men vad han än fick
 se eller höra, så måste han hålla sig
 fullkomligt tyst. Han kunde få se så

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

6967:3

Landskap: Småland

Upptecknat av:

Fabian Carlsson

Härad: Flonga

Adress:

Boaryd, Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av:

Karl Andersson m.fl.

Uppteckningsår: 1936-1940

Född år

i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

lustiga händelser, som ville locka
 till skratt, men nej det minsta fick
 han draga på munnen, ty då fick han
 gå och skratta hela sitt liv, ansiktet
 blev sådant. Den som gick ut på
 årsring fick nej gå mitt i vägen,
 utan han måste hålla sig vid väg-
 kanten. I julnatten voro många över-
 naturliga väsen i rörelse, och dessa
 höll till mitt i vägen. Det behövdes
 modighet till att rensam ge sig av
 i julnatten till kyrkorna och före-
 laget var nej utan risk. Årsringaren
 fick nej i rådsla se sig tillbaka.

Övernaturliga
väsen julnatten

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 6967:4

Landskap: Småland
 Härad: Konga
 Socken: Häckelsång
 Uppteckningsår: 1936-1940

Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Adress: Boaryd, Häckelsång
 Berättat av: Karl Andersson m. fl.
 Född år: i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4.

Tid kyrkorna kunde han råka ut för
 den farliga kyrkogrimmen, ett väsen
 som vaktade kyrka och kyrkogård.
 I julnatten var en onaturligt stor och
 ful sugga ute och sprang på vägarna.
 Den där spöksuggan brukar kallas
 Gläpsven eller Glöven. Den hade lång
 quistrande borst och stora ögon, och
 den kom rusande mot vandraren med
 en hiskelig fart. Gläpsven försökte att
 springa mellan benen på julnattsvandra-
 ren. För att plåga honom mitt i luften.
 Råkade ärsgringaren möta Gläpsven,
 borde han tvickt kasta benen i koos.

kyrkogrim.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6967:5

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fabian Karlsson

Härad: Konga

Adress: Gårdd, Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av: Karl Andersson m.fl.

Uppteckningsår: 1936-1940

Född år i Gårdd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Gläpsroen lär ha haft något att göra med åringen och skörderesultatet. Man har berättat, att när skörden blivit avslutad har man på en del ställen vridit ihop de alla sista stråna och kastat efter sig på åkren. Man har därvid sagt: "Detta ska Gläpsroen ha". Det var synnerligen viktigt att man gav beked om, för vilken stråna var avsedda.

Årsgångaren, Gläpsroen och årsgrödan tycks ha haft samband. Grödan och växtligheten brukar också kallas årsgång, samma benämning som på

Sista stråna
på åkren till gläpsroen
nr/E

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

6967

Landskap: Småland
Härad: Konga
Socken: Täckelsång
Uppteckningsår: 1956-1940

Upptecknat av: Fabian Karlsson
Adress: Boaryd, Täckelsång
Berättat av: Ruel Andersson m. fl.
Född år: i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

en mager skörd, då hörde han, hur
man smällde i stenarna och stenkögg,
hur man hackade och skrapade efter
de små steinarna. >

En kvinna i Kvarnamåla, Täckelsångs socken,
säger varje julnatt ha gått ut, men hon
gick endast över sina egna ägor, tro-
ligen för att få veta vad skörderesul-
tat hon kom att få.

Årsringaren kunde få reda på mycket
annat, som kom att hända i bygden
följande år. Han fick veta både glädje
och sorg, om det blev krig och ofred,
om kommande bröllop, födelser och dödsfall.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 6967:6

Landskap: Småland
 Härad: Konga
 Socken: Väckelsång
 Uppteckningsår: 1936-1940

Upptecknat av: Fabian Carlsson
 Adress: Boaryd, Väckelsång
 Berättat av: Karl Andersson m. fl.
 Född år i Boaryd

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

6

Den egendomliga vandringen i julnat-
 ten. (Prämosta anledningen till att man
 gått årsgång där visst ha varit den
 att man ville ha reda på hurudan
 åringen kom till det kommande
 året. Årsgångaren kunde i julnatten se
 och höra, om nästa år kom med god
 gröda eller om det blev ett missväxt-
 år. Mötte han rättan dragande stora
 sädeslöss, så betydde det en präktig
 gröda. Han kunde höra suset i säden
 på åkrarna och skåroenas och liarnas
 vinande i den, om grödan blev god.
 Men blev det ett missväxtår eller eljest

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 6967

Landskap: Småland

Upptecknat av:

Fabian Karlsson

Härad: Konga

Adress:

Boaryd, Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av:

Karl Andersson m. fl.

Uppteckningsår:

1936-1940

Född år

i

Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

Dick man på julkvällen och klickade in genom fönstret, när folket därinne sat samlat kring julbordet, och såg man då någon sitta där huvudlös, lå kom denne att dö under året.

På vägen mot kyrkan kunde man få se "Lickfärd" (lickväg) som under året skulle färdas fram på den vägen.

En bonde i Potakult, Väckelsånga socken, brukade gå ärrgång varje julnatt. Pista gången han företog sin julvandring, så sågade han få se sju lickfärder. Vid kvenne grannställen hörde han hur man "sjöng ut tik", först sjöng man på

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6967

9

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Karlsson

Härad:

Fronga

Adress:

Boaryd, Håkelsång

Socken:

Håkelsång

Berättat av:

Karl Andersson m. fl.

Uppteckningsår:

1956-1940

Född år

i

Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Det ena stället och sen gick man över till det andra och sjöng där. Det blev tvänne barn som dogo på de båda stäl-
lena samtidigt. Det var samma begra-
ningsgäster för de båda liken, som fingo
följas åt. Vid utsjungringen av liken
sjöng man först på det ena stället
och sen på det andra, alldeles som ärs-
gångaren sett och hört i förväg.
Men bland de många liklägen den man-
nen såg var även hans eget, ty han
kände igen sina närmaste anhöriga
på de främsta vagnarna efter likvagnen.
Detta tog bonden så hårt, att han gick

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6967:10.2

Landskap: Småland
Härad: Konga
Socken: Väckelsång
Uppteckningsår: 1956-1940

Upptecknat av: Fabian Karlsson
Adress: Boaryd, Väckelsång
Berättat av: Karl Andersson m. fl.
Född år: i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10.

in till en torpare och bad honom följa
sig hem. Men när han suttit där en
stund, så ändrade han sig och gick
hemåt ensam. När det gått en tid, så
berättade han för sin hustru, att han
skulle "stau lite" innan årets slut.
Men året gick och man var fram i
december månad och mannen gick där
lika kry, så hustrun trodde sig mycket
på hans spädorn. "Vänta du, året å inte
slut än", sade bonden. Och det sägs, att
han lär ha uppmanat hustrun börja
reda till begravingen, så säker var
han om sin snara död. Innan man hade

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

6967

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Håckelsång
 Socken: Håckelsång Berättat av: Karl Andersson, m. fl.
 Uppteckningsår: 1936-1940 Född år i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11.

slutast av Kröknungen för året till jul
 hände olyckan. Bonden hade en skugg-
 finne och under Kröknungen kom ett
 rådeskorn och slog till finnen på hans
 haka. Finnen "skredades" (Kvaligen blodför-
 giftning) och det lilla slutade med döden.
 Innan det året var slut gick bondens
 likfärd till Håckelsång kyrka.

Från Håckelsång, Håckelsånga socken, berättas om en man, som brukade gå ärsång.
 Han benämndes järulv och var nog en
 riktig ärsångare. En julnatt hade
 han varit vid Håckelsångs och Uråsa
 kyrkor och var på hemväg från Tingsås kyrka.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No 6967

Landskap: Småland

Upptecknat av:

Fabian Carlsson

Härad: Konga

Adress:

Boaryd, Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av:

Carl Andersson m. fl.

Uppteckningsår: 1936-1940

Född år

i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12.

och när han då kommit till Plättas-
måla backe i Tingväs socken, så påkade
han komma mitt in i en krigshäer.

< Två personer i Bödes Lundsjö gjorde en
gång sällskap på jerngängen. De fingo
under vandringen se tvänne människor
komma dragande ett stort halmläst,
ett tecken på god åring. De vandra-
de under lyestnad enligt reglarna,
men så tog den ene upp sin dosa
och bjöd den andre snus. Då fick
de se en liten gubbe komma fram och
sticka sina fingrar i snusdosa och
saga sig en pris han också. >

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 6967:13

Landskap: Småland
Härad: Konga
Socken: Träkelsång
Uppteckningsår: 1936-1940

Upptecknat av: Fabian Karlsson
Adress: Boaryd, Träkelsång
Berättat av: Karl Andersson m. fl.
Född år: i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19

En bonde, som brukade gå ärsång,
tog en gång sin dräng med sig som
sällskap på vandringen. Bonden gick
som han borde vid vägkanten, men hans
dräng stegade på mitt i vägen. Påst
det var fick drängen en knuff så han
åkte av vägen. När man gått lite till
fick drängen en ny stöt. På fortsatte
det tills bonden kunde göra begripligt
för drängen, att han skulle hålla sig
vid vägkanten, om han ville komma
fram i fred för osynliga väsen.

På en historia om en julagång från
senare tid. Tvänne gubbar skulle gå

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 6967:14

Landskap: Småland
 Härad: Konga
 Socken: Väckelsång
 Uppteckningsår: 1936-1940

Upptecknat av: Fabian Kaelsson
 Adress: Boaryd Väckelsång
 Berättat av: Kael Andersson m.fl.
 Född år i Boaryd

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

14.

Tillsammans, de skulle gå omkring och
 kitta in genom fönstren, när man höll på
 med julmaten därinne, för att se om
 någon satt huvudlöss och hade död att
 vänta under juret. Men de hade smakat
 på julbrännvinet väl mycket, innan de
 gavo sig i väg. De hade velat göra sig
 modiga för färden. När de varit vid en
 grannes fönster och kittat, så hade de nog
 ej varit så värst lyriska där, ty när de så
 gick därifrån stod grannen i färd-
 dörren och viskade: "Lau ni nåe dåa".
 Han ville förstås spörja till. Men dit där
 var nog rej av rätta sortens årgångare.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6967:15

Landskap: Småland
 Härad: Konga
 Socken: Väckelsång
 Uppteckningsår: 1936-1940

Upptecknat av: Fabian Carlsson
 Adress: Boaryd, Väckelsång
 Berättat av: Karl Andersson m.fl.
 Född år: i Boaryd

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

15

Treden att på julkvällen gå omkring och titta in genom fönstren i stugorna har fortlöpt till fram mot 1800-talets slut. Men den riktiga årsgången genom att förbereda sig och vandra till tre kyrkor i julnatten, har troligen upphört före 1800-talets mitt. Pådana som gått årsgång längre fram, de har nog ej tagit saken så allvarligt som den gamla tidens riktiga årsgångare, som fäts se in i framtiden under julnattsvandringen. Det finns ett gammalt uttryck om årsgången: "Han går å vaungla som en årsgångare", som sägs om en person som går mycket.

Skriv endast på denna sida!